

Кожда книжочка становить цілість

Непорідичне письмо для робітного народа під редакцією
Др. К. Трильовського.

цульська Читанка.

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

Ч. 1.

В друкарні Христофа Райсера Сіні

PG
3900
C46
Roba

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

MICROFILMED BY
UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

MASTER NEGATIVE NO.:

920407

PG
3900
C46

О. Олесь

О. ОЛЕСЬ.

З гуцульських гір.

I*).

Країно дие! Далека мріє,
Зелена казко серед гір,
Де вітром дух нам вільний віє,
На гори загнаний, як звір:

Де ніжний, крила простягає
В ночі над тихою осель,
А в ранці соколом літає,
Або голосить серед скель:

Де голод він пустив до хати.
Де дав він тіло розп'ясти.
Щоб тільки скарби заховати,
Щоб тільки душу зберегти.

*) З V-го тому поезій О. Олесь.

II.

Мовчить Гуцул, мов уст не має, За його гори ладан курять,
І мовчки вище в гори йде, — І камінь чайкою кричить...
За його гірський ліс співає, Він тільки плаче, як одурять,
За його Черемош гуде. Він тільки терпить та мовчить.

Мовчить Гуцул, мов уст не має,
І далі вище в гори йде, —
За його гірський ліс співає,
За його Черемош гуде.

III.

На храм збираються Гуцули: Хто вміє стільки коломийок?
Встають до ранньої зорі, Хто так прикаже до ладу?
Виймають ремені, кресані, І хто так палко поцілує?
Тобівки файні, книтарі. В уста Гуцулку молоду?

Давно, давно Гуцулки встали, На крилах сивого туману
Шумлять — щебечуть говірки... Летить з землі рожевий сон.
Як мак червоний, в барвних І сонце кинуло на гори
строях, Вогняно-золотний огаљон.
І в огаљонах, як зірки.

Як серни, сходять полохливо, З кущів лісничі виглядають,
Мов квіти, в доли з гір ідуть, До себе легіня зовуть...
То зникнуть в травах на хвилину, То руки з усміхом простягнуть,
То знов під сонцем розцвітуть. То враз туманом попливуть.

Іде, жартує з ними легінь, Вже сонце високо на небі,
В руці у його топірець Вже в бубни Черемош гуде,
І фист на збоченій кресані, — Цвіте Гуцульщина квітками,
Співак, музика і стрілець. На храм Гуцульщина йде!

По всій Гуцульщині зеленій Безводня, Ільця Сивця
Гудуть чутки про юнака... Магорка, Вінчя Пушкар, —
Ніхто не зможе в танцях, співах Немов розсипали коралі,
Перемогти чарівника. Що в доли котяться з під хмар.

IV.

Полонинський день світає На Синиці, на Безводні,
Полонинський дивний день! На всіх горах рушив лід.
Вже трембіта трембітає, Полонинський Хід сьогодні,
Вже шумить потік пісень. Полонинський дивний Хід!

Гуцулки з Вижицького повіту.

Ржаннє коней, рев маржини,
Псів схвилюваних віття...
Дивний ранок Полонини,
Полонинського життя.

„Віо, гайда, гей!“ гукають,
В роги грають стадарі,
Козарі з крісів стріляють,
Дзвінко свищуть вівчарі.

„Гей, зелена Полонино,
Чи збулася ти зими?
Вію, худобо! Гей, маржино,
На шовкові килими!“

Полонинський Хід рушає,
Полонинський Хід іде, —
Вся Гуцульщина співає,
Вся Гуцульщина гуде!...

...А в горі, на синих горах,
Ледви морок ночі зник.
Рано, рано встав на зорях
Батаг, — дивний чарівник.

Вже палає ватра в стаї
І лягає сизий дим.
Мов кружляють птахів зграї
Понад озером блідим.

І синіє полонина
І радіє „депутат“,
Збережеся вся маржина,
І великий буде дат!

V.

З гуком пісні голосної
На дарабі стоячи.
Аж до Вижиці самої
Ідуть хлопці-плавачі.

І на голос їх з далека
Озиваєся дуна,
Ім байдує небезпека
І негода не страшна.

Через скіли, через скелі,
Як орли вони летять...
Ідуть легіни веселі,
Гроном в долах гуркотять!

Бачуть дівчину на ґруні,
Квітку макову лісів.
І до гірської красуні
Обізвався плавацький спів:

„Молодих не жди до хати,
Не марній, сватів ждучи...
Бо хто вміє так кохати,
Як кохають плавачі?!”

На дарабу! разом з нами!
Поруч з кермою в руках!
Поголяєш з плавачами
По бурхливих бурунах.“

Одвернулася красуня,
Одвернулася ясна
І друга уже до ґруня
Лине пісня голосна.

„З плавачами на дарабі,
По бурхливих бурунах,
Не трястись беззубій бабі
З кочергою у руках.“

На дарабах в повинь линуть
Тільки легіни-орли,
Тільки сміливі не гинуть
Серед темряви і мли!“

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Побратим.

Я був оден у свого батька, а батько багатир був! бувало і по вісім наймитів тримають, бо було до чого. А мині і сокири не дадуть в руки взяти, не то що. „Що тобі, кажуть, роботов клопотатись, коли є кому і без тебе?“

„Якже мині без роботи жити“, кажу я, „коли мині нудно!“

„Чому би не нудно!“ стануть ненечка, бувало, гніватись, „ану тільки кріс да в ліс! що-ж би то я заячика печеного попоїла!...“ А вони умисне отсе кажуть, щоб мене від роботи відгулити. Ніщо тогди вже й робити: беру кріс та йду.

А в неділю, чи там у празник, то сестри мене, бувало, аж проклинають, бо ненька від самого досвіта нічо не діють, лиш їм дорікають: „А сорочка Іванова яка? — а ширинька яка? — а він про вас і чорний ходить і незмитий, а він сьак, а він так, хоть вас три в хаті! Таке сердешним сестрам бувало пість-ця через мене. Да коби хоть було за що; а то на мині і сорочка як папір, і ширинька як мак, і голова вимита да вичесана, що вже ліпше хіба в якого прищца, а пеняці ще недогода. Оттак то я дома проживав. А батечко, аби лиш неділя: „Ану, сину, ану на базарь, ану нагулятись, доки молодий!“ та й мині карбованців зо два в черес! Оттак то я побував у свого батечка. Да не довго набувся, прийшла

Дароби на Черемшні

вербищирка, а гусарський майор тільки цмокнув, як мене побачив. Кучерикі мої золоті да кохані, пішли ви попід ноги!...

У нашому селі не було кращого парубка, як той Сідор Чобанюків; бувало аж сіяє, де стане; а що вже до стрільцтва вдався, то і не сказати. Бувало, не міне таке літо, щоб він тих два або і три ведмеді не вбив, за пичу лич і не згаду-

вати. А увійти до него в світлицю, то нічо не видко, як лиш ті роги оленеві да зброю стрілецьку, по росішках навішану. Були там і такі роги, що в 24 росіх, коли не більше. А що вже зброя! а що вже коник на стаїни, сивий як голуб! а що вже сидельце турецьке да поводи шовкові сріблом цвітковані!...

Зо Сідором жили ми собі ліпше, як два рідні брати, да як нам і не жити було, коли оба жваві, оба хороші, багачькі сини, сказано єдинчуки, а ще до того оба стрільці! Ні пообідаємо оден без одного, ні повечеряємо. Чи він, бувало, до мене прибіжить, чи я до него: говоримо, сміємось, радімось, полюємо, або посідлаємо собі коники та гайда в заліжку! А як і то ні, а ми полягаємо собі в чердаці, позакурюємо люльки, та станемо собі наші стрілецькі придбаньки уповідати, або так що...

„А ти чув,“ кажу, „що Савюкову Катерину завили?“

Він зареготавсь, аж му людька з зубів випала. „Еге,“ каже, „ні перипа, ні послідня!“

„Хло, чи лиш не твоя причина?“

Він регочет-ся.

„Не гоже так, братіку“, став я єму дорікати. „Чому не женишся?“

„Ще“, каже, „но протів себе не вищукав“.

„Або-ж Савюкова Катерина не протів тебе?“

„Видиш, що ні!“

„А чому-ж, братчику?“

„Бо тому, що ні!“

„Хіба принцизни ждеш?“

„Я принцизни не жду, а такої жду, щоб ся не дала парубкові на підмову. Тепер знаєш, якої?“

„І не знайшов?“ кажу.

„Видиш, що ні!“ гримнув, таї стався ще гірш сміяти, а далі: „Да ти пусту отсе бесіду звів, Іване; говорім що гарнішого. Уновім ти, як я вчора з ведмедем боровся.“

„Що ти кажеш!...“

Оттак ми, бувало, з Сідором.

Нас відобрано одної днини дватцять, де-кого до Єгрів, де-кого до Парми, а мене до Гусарів. А скоро нам присягу прочитали, звелів нас оден охвицер під арешт дати. „А знайте“, каже, „щоб вам на завтра страву поприносили, бо рушите кождий до свого полку.“ Я вже так прошуся: „пане охвицер“, кажу, „сизий мій, пустіть мене домів хоть попрощатись. Я завтра на коли скажете, на тогди ставюся! Пустіть, пане, пустіть! — —“

Примір польської опіки над українською школою в Галичині. Шкільний будинок в однім з присілків Жаба (Гуцульщина). Учили там Богдан і Марія Заклинські, тепер на Підкарпаттю

Охвицер засміявся. „Війте“, каже до мого батька (а вони були тогди війтом). „що отсе за парубок? Моаяна го до завтра пустити?“

„Се мій син“, кажуть батько, а сльози їм лиш кить-кить по білі бороді. — „коли ласка, пане, то можете го пустити, я ручу за него.“

От і пустили.

Дома сум. Ненечка лежя на постели нівмертві, сестра одна і друга стоя по кутах та плачуть собі тихесенько, а старша сестра голосить у коморі да лагодить міні шмаття на завтра. Я сів кінці стола, да плачу і собі. Чи побачу я вже горні свої красні, чи почую я ще мовго батечка ласкавого голосу, мою ненечку, сестрички, дружечки?...

Оттак я думаю да плачу-плачу, аж Сідор, побратим мій дорогий, на двері. Як прийшов з полювання, в кресі да в поропинцях, так і прилетів до мене, сизий мій.

„А що, брате Іване, злагодили тебе?“ поспитав, а сам палахнув, наче та поломінь. — „злагодили тебе?“

„Злагодили“, кажу.

Він сів коло мене тай заплакав, страшно заплакав. Да не довго плакав: пів мінуточки, або й тільки ні; повтерався тай ухопив мене за шию:

„Братіку“, каже, „нічо на мене не здаєш? Мене забуваєш?“

„Братчику“, кажу, „побратиме: батечко мій старий, — з сестрий моїх буде хто небудь збиткуватись!“

„Богдай я такого слова від тебе був не почув!“ сказав він гірко.

„Не гнівайся, братчику: я знаю, що ти мої сестри не лишиш в поругу. А мого вороного возьми, братчику таки до себе. Ніхто го так не пожалує, як мій рідний товариш.“

„Твому вороному не буде в мене кривди“, каже Сідор.

„Ще тя прошу, братчику: доглядь мої зброї! Батько слабі, а наймити — звичайно.“

„Лиш ти тим не журися, брате! На що міні те й казати, коли я сам знаю.“

Другої днини попрощався, пішов.

Служу в війську рік, служу другий, добре міні. Нарешті зробили й капралем, а я в одно Бога прошу, коби то лиш домів! Аж тут приходить міні лист з дому: „Приходи, сину, домів“, пишуть батько, „як найборше, у нас велика тривога. Ось тобі 200 левів на дорогу.“

Я зараз побіг до нашого пана ритмайстра. „Пане, кажу, татку, змилуйтеся!“ тай показую ему лист. А він так:

„Не журіт-ся“, каже, капраль Дзвінка, „я зараз сам піду до пана майора за вас прохати.“

Ще того самого вечера сів на пошту та й поїхав!

До села прийшов я, вже вечеріло. Вхожу в хату — нема нікого, лиш хтось динь на печі. Прихожу блище — се мій батечко старенький. „Чи то ви там, дядечку? Здорові, дужі?“

„О — спасибіг ти, сінку, що прийшов. Сідай, душко!“

„Неня де?“ питаю.

„Аби ти здоров, душко, а ненечка твоя вже — покойна... Засвіти, любчику; свічка оттам десь за образом.“

Засвітив — дивюсь — батечка мого вже не пізнав, такі то вони стали.

„Чого ви самі в хаті, батечку? Де сестри?“

„Зараз поприходить, сінку; Марія пішла в млини, а Аксеня коло худоби порает-ся.“

„А Мітрана?“

Батечко тільки заридав. „Мітрани, сінку, вже немає. Подякуй своєму товаришеві... Гарного собі побратима вибрав, о гарного!...“

Я затетерів. „Що тут сталося, кажіть, бійтеся Бога!“

„Сторія коротка, сину! Звів бідну дівчину, насьміявся — пішла до Черемшу глибокого, та вже не вернулась. До тижня і стару поховали.“

Ще батейко і не розповістили гаразд, а я вже був у Сідора. Гострий ніж, пара пістолят за чересом. Вбігаю, а він стоїть коло стола та кріс набиває.

„Здоров, брате!!! — де моя сестра, де моя неня?!!“

Він став як укупаний, ні пари з уст.

„Боронися, товаришу, бо гинеш!“ крикнув я тогди, а сам пустився на него з ножем. Да він швидкий був: імів мене обома руками за мою руку, що тільки сили мав.

„Стій“, каже, „побратиме: ще слово-дві позволь міні сказати!“

„Говори“, кажу, „да не барися, — я не маю коли!“

„Добре“, каже, „я зараз готовий. Ти жовняр: наробипи головництво — марне загинеш, а за кого? За одного фалчнвого товариша, що з твоєї руки і кульки тої не варта.“

„Ні, брате Іване: Я лиш раз тебе зрадив, а другий раз того не буде!“ Що оком кліпнути — вирвав — вирвав міні пістоля з-за череса — кулька забриніла — а він тільки повалився міні в ноги. Добрий стрілець був: в саме серце трафив. Як би в війську, то би капітан за такий цент і лева срібного не пожалували.

Гуцульська славо.

Яка-ж ти крівава!...

* * *

„А вітак?“ поспитаєте, панове молодці.

„Ну, та вітак: сидів у штокгавзі, виїшов на волю, вислуживсь, виїшов до дому, оженивсь сеї осені, таї тільки. А що вже красну жіночку собі маю, то і не сказати: хіба Пречиста одна краца!“

Батечко при міні. Господи, що їх моя Марічка жадує! Щоб ся ні ворухнули на печі, так вона зараз і стрепенетя: „А се ви куда, батечку? Не виходьте з хати, а то на дворі холодний вітер віє, щоб вас не підвіяв, або що!“ А де ні обернет-ся, вже їм і їсточки на піч. „Ану-ко кушайте отсею, що я вам зварила, се добреньке, ану-ко! Та бо ви нічо такі і не вживали! Ви у нас ще з голоду загинете!“ Така моя Марічка, моя щебетушечка співоча! А як то там Бог дасть ще й дитинку, що тогди ж буде! Боже мій милий!...

Сестри мої вже давно віддані, ще я був у війську. Марія пішла за Тимофія Ковалюка, а Аксенія за Никифора Даранюка. Парубки усе годні, усе господарські. А що вже мене поважають, то і не сказати! Котрий відки, а все до мене: „А я вам, пане Іване, на зиму 100 ковбків маю своїми волами привезти!“ А другий знов собі: „А я вам з своїми найметими маю 10 фалеч трави уробити!“ Таке то. Навіть і женитися не хотіли, доки я сам з війська не написав, що можна.

Лиш моя Мітраночка не діждала вінка! Як упилася в Черемши, так ще і до нині не проспалась, сиза моя!... Виспаєсь собі за цвинтарем (бо на цвинтарі не дав піп), а коло неї близько-близесенько Чобанюків Сідор, мій побратимко коханий!

Гуцульська славо,
Яка-ж ти крівава!

* * *

Іде Гуцул через кладку
Тай гадає собі гадку
Тай думає собі думку:
Яку той Прут шумить шумку?
Ой не думай друже-брате —
Тої думки не вгадати!
Той її лиш вгадать гідний,
Хто на волі, хто свободний!

В. Щурат.

Юра Соломійчук-Юзенчук,

котрого портрет подаємо в сім пернім числі „Чорногор“, се один з перних організаторів і воскресителів нашої Гуцульщини. Не дасться описати того розмаху і запалу, з яким він кинувся був до січової роботи по своїх зелених горах, хоч тоді був вже старшим чоловіком. Дня 1. січня 1904 року відкрив він „Січ“ в Жабю при помочі Павла Лаврука, пізнішого посла і Якова Голоти, пізнішого директора середньої школи у Ванківцях на Буковині, а тепер заслуженого укр. військ. старшини, редактора „Українського Скитальця“ в Юзефові на Чехах. Незадовго пристало до Січи більше як 800 Гуцулів і Гуцулок. Чудовий був се вид, коли Юра вів свою Січ, поділену на чети, всьо в лештах і з топірцями в руках, червоні пера і січові зізди на кресанях! Він сам на переді.

Юра Соломійчук-Юзенчук

перший кошовий Січч в Жаб'ю (Гуцульщина) † 14 червня 1918 р

на воронім коні, в червоній гуцульській пошії, золочена булава в руках. Над ним малиновий прапор, а на прапорі батько козацький, Богдан Хмельницький. Коли у Великодній понеділок того року прийшов зі своїм січовим Товариством на збори Січч в Ясенові Горішнім і по зборах виїшов на

двір роздавати ленти і приймати козацькі приречення, то піднялося в гору 150 рук з гуцульськими пістолями і віддало почесний стріл. Величезний запал огорнув гуцульські гори, організаційна горячка, жадоба діла, жадоба корисного, громадянського діла. На бік хруні — Січ іде! Проч з піяками! Шинки опорожнили, а шинкарів напав жах...

Коли на лівім березі Черемоша стрівув хто п'яного чоловіка, то знав з гори, що се не тутешній, що він перейшов з правого буковинського боку, куди у гори січовий рух був ще тоді не дійшов. І вже в маю появилися у Львові в польських газетах сфальшовані телеграми, що Гуцули підняли повстання, що повалили телеграфічні стовпи, а будинок уряду податкового здемолювали. Вислано з Коломиї батальйон війська для „утирення повстання“.

Військо застало все в найбільшій спокою. Та все-ж таки Юру арештовано, подержано в тюрмі слідчій кілька неділя, а в січні 1905 р. відбувалося проти нього в Коломиї публична розправа карна. Помімо знаменитої оборони зі сторони бл. п. Др. Е. Олесницького, Юру засуджено на два місяці тюрми. Арештовано і інших його помічників, між иншими Грицька Кушнірука, котрий після слів обжаловання мав грозили, що „на Юра“ (5 мая) виріжуть в Жабю жидів і панів. Того удалося по переслуханню 64 свідків увільнити*).

На тім процесі проти Соломійчука не скінчилося: чигано на кожний його крок, на кожне його слово і процеси йшли даліше. хоч при виборах до Ради державної 14. мая 1907 року вибрано його заступником посла Др. К. Трильовського. Переслідування його не зломилі, але за те зломилі січовий рух в горах. Переслідувано Гуцулів за ленти, за топірці, котрих Гуцули від соток літ уживають. Жандарми шукаючи за лентами перекидували в гуцульських хатах все горі дном. На таке добряча Гуцулія не була ще приготована, не була достаточо освідомлена, і графові Потоцькому удалося справді на якийсь час спинити січовий рух на Гуцульщині.

П'ятого лютого 1908 р. відбувалися вибори до Соїму, а Гуцули поставили своїм кандидатом Соломійчука. Потоцький вперся за всяку ціну його недопустити і справді вибрано одним голосом більшости москвофіла суддю Трача, котрого вся заслуга лежала в тім, що грав в карти з панею „старосічною“.

Та 12. цвітня того-ж року Січинський пімстив на Потоцькім народні кривди, а так як переслідування Січн не уста-

*) Боронив Др. Кирило Трильовський.

вали, то послаи Трильовський і Масарик скликали на день 6. червня 1908 р. до Праги велике протестуюче віче, на котрім Трильовський загрозив, що такі віча буде скликувати по цілій Європі. Тоді доперва новий намісник Бобжинський помняк і по конференції з Трильовським показав Січи лишити в спокою. (Свою дорогою що сего наказу староства не дуже трималися).

Соломійчук брав вправді дальше участь в січовім русі і других організаціях, але довга тюрма зломилла його здоровля, а до того прилучилися еще злидні матеріальні і клопоти родинні. Він стратив давний розмах і завзяття, і 14. червня 1918 року він числячи коло 60 років життя помер. Не судилось йому дожити хвилі оновлення нашої державности!

Його життя—се велика трагедія чоловіка з люду, що уродився яких 200 літ за пізно, або 50 літ за скоро. Коли він бувало зі своїми двома-трома адютантами влетить в хату Др. К. Трильовського в Коломній, то відчувалося, що ті компанії за малі для його розгону, для його крил. В руках сталева бардка, на грудях медаль з погруддям Шевченка і другий „сипаний“ Гуцулом в горах з примітивно виконаним погруддям Хмельницького. У всіх рухах, у блискавках кидаших очима, відчувалося ватажка в роді Перебийноса або Нечая, як сотвореного на отамана при народних повстаннях.

І вірна Гуцульщина не забуде на нього. Коли і для неї вибе година визволення з під чужого ярма, буде першим її обовязком віддати честь і пошану памяти того славного гуцульського кошового і воздвигнути в Жабю і Коссові достойні його памятники. Школи і Січи його імені повинні бути дальшими доказами вдячності гуцульського народа для свого славного ватажка!

Ів. С.

ІВАН СЕМАНЮК.

Святий Николай у гарті.

(З гуцульського життя).

— Пе-с-ст! уже йде!

— Кудя?

— До нас.

— Де?

— Пе-с-ст! Онде, вже на Приймаковім перелазі. Васи́, скоч ще на під.

— Чого?

- Накрий термітев одежинку, привати каменем дошку!
- Вже приватив.
- То скинь кужушину, бо возме.
- Ні, я втечу.
- Неня сховала опинку?
- Сховала.
- А єма єк?
- Попелом притрусив, не заздрит.
- Де!
- Шо?
- Дайте ще свій капелюх мені.
- На, тікай!

За ворінням показалася фігура вся в чорному одінню, а на голові шапка з чорно-жовтою мотузкою на долішніх краях і з кругленьким гудзиком на переді. Гудзик виходить понад рівне дно ґишки. Під лівою пахою подовгаста книга, в правій руці бук. За фігуркою йдуть два люди. Один несе спору вязку мужицького плахтя та одіння, другий голіруч.

— Дома Курило Сівчук?

Тиша...

— Курило Сівчук дома? — грімкііше крикнула фігурка.

— Чіму-би не дома, проше ласки боякої тай панцкої — відозвався з низенької, майже безвіконної хати хрипливий, придушений голос. Слідом за тим скригнули чорні, закурені двері і випустили на двір чоловіка середнього росту. Його худе, поморщене лице, кучма нерозчесаного волосся, сухоребрі груди, що їх не обіймає собою темна, латана сорочка, витерті, черво-наві холошні і худокості, босі ноги говорили самі за него що він є. Він не потребував представлятися. На його стан зложилися віки нужди і випатнували на ньому грубими буквами: мужик.

— Я дома, проше ласки боякої тай — повтаряв Курило Сівчук, схилиючися в низ.

— Чому не відзиваєшся, як тебе кличуть? — сердито спитала фігурка.

— Та єк-же ні? Я дома проше ласки...

— Будемо тебе забирати за податок.

— Що-ж дієти, проше ясного пана тай здикюторя.

— Худобу маєш?

— Марякики дасть Біг, проше пана! Вже давно не куші-лиєми скороми.

— Що маєш рухомого?

— Хоромі!? Ей де! Хоромів нема, проше пана, штири

голі стіні тай по всему. Відно си діє, нишпний тай годний та чемний панчіку!

— Брепеш! Присяжний: Ходім до середини.

— Або-ж я спираю ласкавого пана?

Пан екекутор штохнув палицею в двері, що до половини вже були отверті. Двері заскрипіли і відхилилися аж до самої стіни. Екекутор зігнувся і переступив поріг, за ним увійшов присяжний, а відтак Сівчук. Другий присяжний лишився із своєю вязкою на дворі і прилагоджував посторонки на новий пакунок.

— Де-ж твої річі? — питає невдоволений екекутор.

— Відно си діє, ясний та добрий панчіку, штири стіні тай... Самі здорові, видите, Бог би вам дав пановане!

— Я нічого не виджу.

— Га! нічо-ж-бо й видіти панцким очам: біда тай клопіт!

— То твоя жона?

— То, проше ласки пана, жінка.

Куриліха Сівчучка, що доси стояла неповоружно в чорній сорочці без опинки, поступила один ступінь ближше ід чоловікові свому і глянула на скісь екекуторові в очі.

— Нічьо нема, файний та добрий панчіку, без опиночки ходжу.

— Таки нема нічьо, хоч гинь — додав Сівчук.

— Де-ж ви спите?

— Шінуючи чесну голову панцку тай світі образи тай нас ірщених, ми спимо на землі, а діти на лавици.

— На чім спите?

— Таки на землі.

— А подушки де?

— Га! Подушок даєт Біг, на кулаці спимо.

— Брепеш!

— То, що очі видють, то є: я не спираю шукати.

Екекутор перейшовся скорим ходом по хаті і стукнув палицею в один, другий і третій кут. Він бачив, що йому нема що звідси взяти: під передньою стіною довша дошка на трьох стовпцях — то лавиця; під примезньою стіною коротша дошка на двох стовпцях — то „стіл“; на середині хати яма на ватру, присипана попелом — то піч. Бачив се добре, але з привички „шукав“. По хвилині зупинив він свій погляд на стіні, що під нею стояв „стіл“. Там висів образ. Тло його чорне, закурене, тільки темно-жовтаві пасмужки нагадували лице, голову і ясність над головою якогось святого. Одні лишень рами, що видко виїшли зіпід майстерсь-

кого, гуцульського долота, додавали йому поваги і приманювали око. Сівчук узрів, що „пан“ вдивлюється в образ, і почіхався в голову.

— То якісь кавал бавана, — пробуркотів сам до себе ексекUTOR.

— Ні, проше пана, то не Палагна, то світій Николаї.

— Але рами ладні.

— То ще мій прадід їх різьбив.

— Звідки ти маєш той образ?

— То таки, проше пана, з діда-прадіда.

— Присяжний! Здойми той образ!

— Та ек-же це, панчіку? Спадайте на рани божі, лиши́т світого, — просив Курило.

— Спадайте на рани божі, пишний та файний пане ексекUTORю, комісаруку наш любній, — голосила Курилиха.

Присяжний не ждав, зняв хутко образ і виніс на двір. Тільки порох закурився і павутинням обведений простокутник лишився на тому місці, де стояв образ.

— Та ек-же без образа в хаті, проше ясного пана? — падькався Курило.

— Не осоружте нам хату, комісарю чесний! — заводила Курилиха.

— Шкода гадаю: Ще й хата піде на ліцитацію, як не заплачеш податку: я права не скасую, — гримнув пан ексекUTOR і ви́йшов на двір.

— Присяжні! До Гриця Саїна!

Пішли...

На дворі вже добре вечоріло, коли Курилиха Сівчука з маленькою донькою Анничкою розкопувала серед хати яму і видобувала з неї „начіне“: два глиняні горшки, пять дерев'яних ложок, стільки-ж червонявих мисочок і кулешівник. Юрко відвалив камінь з пригнилої терпиги на даху і витягав із задненого поду одєжину та подавав Василькові і Петрикові, що бігцем занесли її в хату.

— Вже все, Васильку? — питав батько сина, котрому подавав постолі з онучами.

— Все, дєдику, Ваш сардак тай сорочка, нєнин кїптар, опинка тай сорочка, наші кожухинки тай сорочічки, обі верітці, вузлик мукки, бєрбєнничка з огірками, Анничина фуетка тай ваші, аді, постолі.

— Йди-ж принєси води на кулєшу, а я напрєчу, дров з Петриком.

— Добре, дєдику!

Тоді, як богач Приймак видоїв своїх шість овець і ніс в дійниці скором до хати, сиділи його сусіди Сівчуки за „столом“ таї доїдали горячу кулешу і мисочку огірків, а серед хати дотлівало в ямі вугля.

— Нене, я піду спати, прокажіт Оченаш, — просила мала Анничка, що накармившись дрімала при „столі“.

— Вклекни, синку, таї склади ручки.

Анничка вклекнула, зложила ручки і піднесла свої оченята д'горі в те саме місце, де стояв доси образ. Там була гола стіна. Вона повела оченятами по всіх стінах, а образа не найшла. Допитливим поглядом дивилася вона нені в очі, а відтак проговорила жалісно:

— Ненько! Де світій Николай?

Василько й Петрик глянули на стіну і собі заголосили:

— Дедику, ненько, де світій Николай?

Ваякко вчинилося Юркові: він споглядав на жінку, а жінка споглядала мовчки на него. Зітхнули тяжко і відповіли дітям обоє разом:

— Світій Николай у гарті!

— Взяв здекутор?

— Авжеже, небожета: світій Николай у гарті!

В справі Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні (Канада).

Кожда приватна школа в Канаді мусить вчити після приписів департаменту просвіти провінції, мусить підлягати офіційній інспекції *інспекторів департаменту просвіти*, коли тільки хоче мати права публичности і видавати свідоцтва, які мали-б призначення від державних шкіл.

Значить, від 9—4 год. така приватна школа мусить вчити *тільки по англійськи* всіх шкільних предметів, з виключенням хіба того, що в курсі *середної* школи можна було-б вчити української мови як одного з предметів яких *три години* в тиждень замість німецької або французької мови. Учні до осьмого грейду мусіли-б вчитися по українськи по 4 год. з полудня. Поза се і старші мусіли-б вчитися також по 4 год. таких предметів як історії України, бо три години в тиждень в урядових шкільних годинах було-б для них за мало.

Отже що до науки української мови приватна школа не стояла-б вище від інституту, бо в ній також малось би вчити українські предмети головню по 4 год., розуміється тоді, коли

та приватна школа хоче мати право прилюдности, або „статус“ державних шкіл. Коли-ж така приватна школа не має права прилюдности і просто не придержується принципів департаменту просвіти, тоді вона не може видавати свідоцтв, котрі признані були-б школами державними. Таке тепер є з *Колегією Св. Йосифа*, założеною єпископом Будкою при помочи латинських попів з Бельгії. Студенти її мусять здавати приписані Депар. Просвіти іспити, немов би вони були студентами, що *приватно* студіюють. На основі теперішніх розпорядків Департаменту Просвіти студенти *Колегії* *узнаних провінцією* переходять рік за роком на основі іспитів і свідоцтв в самій Колегії і не потребують вже здавати департаментальних іспитів, хіба тоді тільки, як вони хочуть по скінченню 11 або 12 грейду брати Нормал. Коли-ж вони переходять до університету, тоді не потребують здавати тих іспитів. *Свідоцтво, видане Колегією*, уважається вистарчаючим властям університету.

Возьмім тепер під увагу науку англійської мови, головню правдиву сторону вивчення сеї мови. *Коли студент наш ходить до публичної колегії, він вчиться англійської мови не тільки теоретично з приписаних книжок, але також практично від своїх англійських товаришів.* В приватній колегії такої практичної нагоди нема, бо всі студенти є одної народности, або як і не є одної народности, то все таки нема між ними Англіїців. Недивно отже, що наші студенти, котрі ходили або ходять до таких приватних шкіл як у Ст. Боніфес, Сифтон і др., слабше володіють англійською мовою як студенти, що ходили або ходять до державних шкіл. А кождий мусить признати, що в Канаді наша інтелігенція мусить добре знати і володіти англійською мовою.

Поза само вивчення англійщини є ще друга важна річ: *пізнання англійського світа, їх світогляду, їх сприту, їх організації, їх змислу, їх витревалости і рішучости, їх точности.* Сего всего не можна нам навчитися, коли ми відгородимо себе цілковито хінським муром від них. Мусимо всего вчитися від них і серед них, бо-ж ціле наше життя в Канаді мусить бути побіч них і в великій мірі серед них.

Старий край якраз очікує від нас того, щоб ми *навчилися* від Англіїців всіх тих прикмет, котрі англійський нарід зробили паном стіта. А сего ми можемо навчитися тільки від них самих.

Хтось міг-би закннути тут, що таке поступовання може скоро причинитися до *затрати* нашої народности. А ми відповімо, що через відгородження ми скорше затратимо свою

Др. Масарик (X)

тепер президент чср. Республїки оголошує в Фїлєдєлфїї дня 26. жовтня 1918 р. в прїсутностї Др. Гр. Жатковича (X >)
„Дєклєрацїю независимости сєрдцїо-європєйських народїв“.

В тїй самїй салї проголошено в р. 1776 независимість Сполучєних Дєржав

національність, бо не навчимося ані троха *активної відпорності*, а пасивна нам відпорність мало допоможе.

В теперішнім світі величезну роль відіграють природничі науки. Сі науки викладаються тепер по школах шкільне як давнійше, більше наглядно і практично, як кількадесять а навіть кільканадцять літ взад. Для таких наук konieczні є конштовні прилади, лябораторії і музеї. На се треба великих фондів, на котрі приватна школа ледви чи зможе здобутися. А без тих приладів, ляборторій і музеїв учення природничих наук є мерве.

Додати ще належить тут цілком слушне спостереження, що *приватні школи під католицьким зарядом яось дуже не радо вчать тих природничих наук*. Вони за мало звертають на них уваги, а за се вчать абсолютно за богато латини і греки, схолястичної філософії, далеко більше, як треба.

Найбільша хиба тих шкіл для нас Українців як народу є їх *релігійна односторонність аж до пересади*. Студентів виховується в них в строго римо-католицьким дусі. Виховується їх після принципу: католицизм перед усім і понад усе; католицизм важніший як народність, як родинний обовязок, в імені того католицькому можна навіть жити після засади: *ціль освячує средства*.

Теперішня хвиля вимагає чого иншого. Очи наших заокеанських братів звернені до нас Канад. Українців. Від нас очікують там інтелігентних людей, котрі тут мають навчитися від англійського народу його проворности, витривалости, доцільности в роботі і орг'анізаційного зміслу в економічнім і політичнім напрямі.

Теперішня хвиля вимагає від нас виховання серед нас почуття згоди і терпеливости, головню релігійної терпимости, брак якої серед нашого народа головню тут в Канаді є причиною богато лиха.

Що до виховання в народнім укр. дусі, то теперішні *інститути і бурси* стоять далеко вище, як така приватна школа, як колегія *св. Йосифа*. Теперішні інститути і бурси є під зарядом наших людей, а та колегія під управою *чужих*. Коли питомці інститутів і бурси вчать ся шкільних предметів в державних школах, а тільки українського дома, то все таки цілий *дух інститутів і бурс є наш, народний, а не чужий*.

Француз, Бельгієць і Айрин не можуть ніяк заступити наших учителів в сім напрямі.

Повисше ми пишемо не зі злоби, або з причини конкуренції, тільки з бажання подати нашій публіці до здорового обдумання

дуже важне питання виховання нашої молодіжні. Найважливіша засада в вихованню наших дітей повинна бути: *учіться від других, але не забуваймо, що де ми можемо і повинні своїх дітей вчити САМІ, не просім до сего чужих.*

Повізише подані причини приневелили нас почати кампанію за зібранням 35-тисячного фонду на укр. Інститут П. Могили. Нині ми коротенько повторимо ще раз причини і цілі сеї кампанії.

1) Кампанія провадиться, щоби забезпечити Інститут матеріально, чим рівночасно забезпечиться науково-моральну сторону Інституту.

Інститут має на своїм майні 20 тисяч морґечу (довгу). Процент від тих 20 тисяч вносить річно 1400 доларів. Сей морґеч

має бути сплачений в протягу 7 літ. Коли кожного року буде платитися по 2 тисячі рати і процент, то самий процент за 7 літ від 20 тисяч внесе около 6900 доларів. До тепер Інститут вже заплатив \$ 4900 проценту, разом. Отже самий процент від морґечу в сумі 26 тисяч доларів через десять літ внесе мало що не 12 тисяч доларів, значить половина самого морґечу, а більше як третина ціни, за котру купилося будинок Інституту (32 тисячі дол.). Розуміється, що ані тих 4900 дол., котрі заплатилося вже як процент, ані тих 6900, котрі малося-б ще заплатити як процент в протягу семи літ від тепер, не піднесли ані не піднесуть вартости будинка ані на цент.

Кампанія отже допоможе нам заощадити принаймні \$ 5500 проценту, коли припустимо, що за сей рік ще треба буде платити процент в сумі \$ 1400.

Др. Гриць Жаткович

підписує в Філадельфії дня 26. жовтня 1918 р.
„Деклярацію незалежності середньо-європейських народів“.

2) Кампанія провадиться, щоби улекшити роботу Ректора Інституту, котрий дотепер більшу часть свого часу мусить посвячувати фінансовим справам Інституту, коли тимчасом він більше часу повинен віддати виховавчій праці над порученою йому молодіжю.

3) Щоби вирвати оружя з рук ворогів Інституту, котрі шпирять зневіру до Інституту між народом ріжними брехнями, немов би то Інститут або вже впав або туй-туй має впасти.

4) Щоби розширити теперішній будинок Інституту, бо з певністю вже слідуєчого шкільного року забракне в Інституті місця для зростаючого числа молодіжы, як що не розшириться теперішнього будинку, або не доставиться одного крила, або не купиться каменниці в сусідстві будинку Інституту.

5) Кампанія конечно, щоби Інститут міг поширити роботу в напрямі научнім і науковім: головно се відноситься до приготування англійсько-української граматики, учебника і словаря.

6) Кампанія ся конечно, щоби переконатися, чи наш нарід потрафить оцінити ту роботу, котру він сам без чужої помочи зачав і сам під своїм зарядом ту роботу провадив. — і підпомочи сю роботу матеріяльно. Ся кампанія має доказати нашу національну зрілість і здібність до організації.

Плян Кампанії.

Кампанією заряджує Комітет, зложенний з п'ятох фармерів, а то пп. В. Гавришка, Із. Новосада, Якова Навальковського, А. Маркевського і Василя Михайлюка.

До сего комітету належить отже пять найвизначнійших наших фармерів-патріотів з околиці Саскачевану. Вони знані дуже добре не тільки своїм місцевим людям, але і подальшим. Кождий з них вже жертвував більші суми на Інститут і на другі народні цілі. І так п. Із. Новосад дав на Інститут попередно 550 дол., а тепер на 35-тисячний фонд дав ще 450 дол., разом тисячу доларів, а решта панів комітетових зложили від 100 до 300 доларів кождий з осібна. *Такі люди жертволюбиві ручать своїм чесним іменем, що гроші, зложені на 35-тисячний фонд, будуть зужиті на сплату довгу і розширення Інституту, а не на біжучі розходи Інституту, котрі мають бути покриті з оплат студентів.*

Комітет 35-тисячної кампанії покладає свою поновну надію на успіх кампанії, на визначнійших людей з кождої колонії, котрі будуть неначе *Капітанами* кампанії в своїх колоніях.

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім. Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 р. По середині пор. Др. Дудикевич. Під трираменним хрестом на могилі погрудді Шевченка, роботи чет. Бринського.

Комітет отже отсею дорогою просить всіх щирих Українців, котрі хотіли-б особисто зайнятися провадженням 35-тисячної кампанії у своїх колоніях, щоби вони зволіли ласкаво зголоситися на адресу Інституту, звідки від Комітету вони дістануть всілякі потрібні інструкції.

Кампанія отже буде провадитися головню при помочи тих місцевих Капітанів. Вони мають бути в стислім порозумінню з комітетом через Інститут і мають старатися використати кожду нагоду на збирання жертв на 35-тисячний фонд. Се мали-б вони робити через устроювання за порозумінням і при помочи комітету віч, на котрих місцевий бесідник або бесідник висланий комітетом має точно пояснити кампанію зібраним людям. Місцевий бесідник може дістати відповідні інформації і літературу з Інституту.

Крім спеціально устроюваних віч, справу кампанії треба буде таким місцевим людям вести при нагоді других мітингів, концертів, забав, весінь, хрестин, і т. п.

Комітет 35-тисячного фонду думає також розсилати листочки і відозви до всіх Українців, котрих адреси буде мати. Рівно-як комітет буде вести кампанію на сторінках Українського Голосу, а по можности і других часописів, прихильних Інституту.

Комітет також вірить, що поодинокі Українці вирост на адресу Інституту будуть посылати жертви на 35-тисячний фонд. Комітет вірить, що по прочитанню отсих сторінок знайдеться багато щирих Українців, котрі з власної охоти відгукнуться самі на заклик Комітету і поспішать з жертвами на 35-тисячний фонд.

Свідомих Українців, котрі розуміють вагу Інституту, можна безпечно числити на тисячі і коли кождий з них постарався дати хоч-би й малу жертву, успіх кампанії буде запевнений і 35 тисяч безперечно збереться до кінця сего року. Треба однак щоб *кождий безумовно сповнив свій обов'язок* і заслав щось на фонд. Не треба нікому вимовлятися тим, що другі може не дадуть нічого на фонд. Хай він самий дасть від себе, а все буде гаразд.

Хай отже нашим кличем сего року буде: *Український Інститут Петра Могили має бути сплачений і розширений ще сего року.*

Письма і жертви слати на адресу: Український Інститут Петра Могили Бокс 1686, Саскатун, Саск. В листах проситься зазначувати, що Ви даєте на 35-тисячний фонд таку а таку суму.

КЛИМ ОБУХ.

3 Підкарпатської України.

Перший губернатор Підкарпатської України. Др. Гринь Жаткович подався до дімісії, і ту дімісію по довгих переговорах Жатковича з чесько-словацьким урядом, президент Масарик — прийняв.

Знаною була загально велика уступчивість Жатковича підчас дволітнього його губернаторства і тому таке ярке розв'язання кризи є нічим іншим, як лише великою шляпою для чесько-словацького уряду, зокрема перед антантою, у котрої Жаткович має дуже добре ім'я.

Жаткович уступив, бо приречення, які дали представники Чехів підкарпатським Русинам в Америці, а потім в Парижі. Чехи не сповнили, але противно в своїм основнім державнім законі навіть міжнародний договір Сан-Жерменський з 10. жовтня 1919 р. самовільно зломил. Це виказала дуже докладно чеська газета „Трібуна“ в числі 103 з с. р.

І так в уступі 10-ім другої глави згаданого мирового договору говориться про територію подуднево-карпатських Русинів, як про *самоуправну одиницю* в рамках чеш. держави, вивіновану найширшою самоуправною, яка ще може погоди-

Дім губерніяльний в Ужгороді. Перед ним — ріка Уж.

тися з суцільністю чл. держави. Основний чесько-словацький закон омпає навмисно сю ясну постанову, а говорить лише о самоуправній території Підкарпатської Русі. Є то штучка автора того закона, Дра Гецля, котрому впрочім „Трібуна“ ще більше таких штучок виказала. Та вже найдаліше загнався Др. Гецль при з конструванні постанови основного закона що до іменування губернатора. Міжнародний договір говорить в уступі 11-ім другої глави, що губернатора руської території буде іменувати президент республіки, та що губернатор буде відповідальний перед руським соймом. Др. Гецель сю постанову перевернув, і вийшло таке, що: „На чолі Підкарпатської Русі стоїть губернатор, іменований президентом на *предложення уряду* (зрозумій: чесько-словацького), а відповідальний *також* перед соймом Підкарпатської Русі“. Як бачимо, поцтиві братья Чехи обернули kota хвостом і нас дивує лише, що не найшлося тоді в Народнім Соборі тільки чесних і розумних людей, щоби до такого перекручування мирового договору не допустити. Таке надужиття, як і взагалі нескликування сойму через більше, як два роки і т. и. мусить остаточно довести до скандалу, бо ані Жаткович, ані ті, що його вислали, то в Підкарпатські Русини в Америці мовчати не будуть, але піднесуть те все в світовій пресі, перед Союзом Народів та перед антантою.

Велика заслуга „Трибуни“, що кличе чеських імперіялістів до опам'ятання, та на жалі — як кажуть Французи: „Підчас ідження росте і анетит“. І хоч ще перед двома роками всі початковий мужі державні Чехів давали українським політикам в справі Підкарпаття дуже далекосяглі заяви, то тепер вже не такої пісні співають!

Чехи, що добре знають вагу приязних зносин між Чехами а Українцями, як інж. Нечас і пр. Бидльо, остерігають вимовними словами Чехів перед ворожою політикою зглядом Українців, бо се грозить Чехам замкненням з усіх боків і відрізанням від Сходу, але се не помагає і чеська бюрократія прямо в самовбійчій шалі провокує підкарпатських Русинів і взагалі Українців. Пізнавши незвичайні багатства Підкарпаття, вона уважає сей край за чеську колонію і пускає на різні експерименти, про котрі з надзвичайним обуренням писав власне недавно у віденській „Волі“ підкарпатський Русин Іван Фокнаї. Вже сама назва сего краю „Podkarpatska Rus“ є провокацією, бо „Rus“ значить по чеськи тільки, що Росія. Тимчасом Підкарпаття ніколи до Росії не належало, ніколи Росіянами не було замешкане, а при останній конскрипції не цілих 400 людей призналося до російської народності. І для тих 400 людей чеське міністерство просвіти в Празі удержує аж дві московські гімназії (в Ужгороді та Мукачевім), так що для пів мільона Русинів лишається лише одна гімназія в Береговім. П. Фокнаї називає се інфамією, і ми мусимо вповні признати йому слушність.

І до чого-ж доводить таке насильне продукування ренегатів? До сего, що дня 15. мая с. р. підчас гостини чеських Соколів в Береговім, ученики мукачівської гімназії плювали публично на синьо-жовтий прапор, з котрим виступили ученики бережеської (берегскавської) гімназії, таї прозивали тих учеників останніми словами. А треба признати, що синьо-жовтий прапор є законно признаний за прапор Підкарпаття. Сей факт, що подаємо за ужгородським „Впередом“, найлучше доказує, до чого веде провокаторська робота москвофіла Бєскида (референта для середніх шкіл в Ужгороді), та його чеських опікунів в міністерстві просвіти в Празі.

Але найкраще списався недавно, як доносить „Руська Нива“ та „Вперед“ (обі з Ужгороду) міністер Бенеш, котрий на власну руку віддав Румунам без відома Русинів, та мимо протесту делегата Підкарпаття Дра М. Брацайка дев'ять місцевостей, дуже цінних земельними багатствами в заміну за дві мадярські. Не питався цілком людности ані знатоків, ані

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім. Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 року

делегата Підкарпаття, але поступив собі так, як який небудь московський цар. А треба знати, що до 20 руських громад лишилося ще під Румунами. Но, але у П. Бенеша наш народ не тішиться великою прихильністю. Ось недавно знов остерігав він чеських журналістів (газетників), щоби про Україну не писали і Українців не попирали.

Честь Жатковичеві, що стояв і стоїть так завзято в обороні рідного краю. Нехай потіхою для нього буде, що і президент Масарик, сей периний муж державний в Європі, признає йому слушність. На його дальні кроки дивиться з довірем ціла Велика Україна і за ним як один муж стоїть тих сто-кількадесять тисяч підкарпатських Русинів в Америці, що не лиші прекрасно з'організовані, але і мають до розпорядимости що найважніше: *долари*, не так, як ті заголоджені Рутенці в Юзефові, що мусять вдовольятися „братною“ милостинею, 50 сот. денно!

В сім числі „Чорногори“ подаємо образець, представляючий, як президент Масарик дня 26. жовтня 1918 р. у Філадельфії читав „Деклярацію незалежності середньо-європейських народів“.

Другий образець представляє, як Др. Жаткович підписує ту саму „Деклярацію“. Може ті образці прецінь викличуть

румянець встиду у тих чеських централістів-колонізаторів, що своїм поступованням дезавують свого власного президента! Маємо надію, що наші американські Підкарпаттяне і їх завязяття знайдуть взке дорогу, котрою удасться тих — як Чехи кажуть „добродругів“ — довести назад до вразуміння...*)

О. Олесь.

На чолі першої книжочки „Чорногори“ подаємо кілька поезій Олесь з циклю *„На зелених горах“*. З предивним мистецтвом малює нам тут поет ряд картин з гуцульського життя та гуцульської природи. Поетові очі і поетова душа бачать річи, котрих не бачить той, хто уродився і виріс на Гуцульщині. Та сей не бачить їх не тому, що їх нема, але тому, що щоби пізнати і відчутти всю красу Гуцульщини, її духа таємного, її підземні сили — треба власне бути поетом, треба мати снагу і хист видіти се, що для звичайних людей — майже невидиме!

У Олесь є власне той незвичайний поетичний дар, те уміння вдертися в саму суть річей, відкрити ті підземні, таємні сили, відчутти ті невиразні голоси і півголоси, той лопіт невидимих крил, що уносяться над зеленими, гуцульськими горами...

І дивна річ! Олесь пробував на Гуцульщині липше пару неділі і то в 1912 році.

Поезії *„На зелених горах“* написав він аж три роки пізнійше, в Кіїві. Та в тих предивних творах бачимо таку свіжість, таку безпосередність обсервації, немов би вони були писані таки на місци, під шум Черемоша і таємний шопіт смерек...

Олесь родився 23. падолиста 1878 року в селі Білополю (Криві) сумського повіту на Харківщині. У нім бачимо сю дивну прозяву (як і у Хоткевича та Коцюбинського), що син безкраїх степів найкраще і найглибше збагнув тайну високих гір. — Той самий народ — однак одна і друга його вітка живе серед цілком иншої природи і тому і вдача, характер їх цілком инші. Але лучить їх тайна проволока народної душі,

*) Більше про Підкарпатську Україну довідаєтесь із Календаря „Запорожець“ на рік 1921, що містить крім того цілий ряд инних цікавих статей і поезій, а крім того і 55 образців.

Хто пришле 1 доляра на адресу: Dr. Koropatnyckyj, Wien VIII, „Lange-gasse 14 (Europa, Austria), той дістане еще і гарний Січовий Співаник (з 40 образцями).

а се, що є її видівом: поетичний геній — легко дочує і зрозуміє тихі згуки струн, що брешуть на другім краю України...

А що найдивнійше: дух поета дійде й тамтуди, де не дійшло його тіло і представить красу далекої частини рідної землі так гарно і плястично, немов би від дитинства поет жив у ній і її не лишав. І так напричуд гарно змалював наш Федькович Наддніпрове в славній своїй поезії: „Україно, Запороже, годі вас забути“, хоч ніколи поза східні межі Буковини та Галичини не виходив. І так дивно-предивно розмалював німецький поет Фрайліґрат дику красу арабської пустині та зелених оаз, хоча ніколи голова його не спочивала у тіні пальм...

Палка, горяча душа у сього Олесья!

Його пісні любовні — палкі „мов золото топлене“, як писав колись Корженко. Його твори патріотичні повні жару та одушевлення так і боють у тебе полум'ям.

І дивуєшся ти: звідки ся заплакана, захлистана нація годна здобутись на стільки вулканічного огню, на такі могучі ерупції?!

І се її щастє, що вона годна ще видати з себе таких Олесів, що роздувають горячим подихом своєї душі ледво блимаючий огник патріотичного одушевлення...

Бо без ентузіязму нема посвяти, а без посвяти — і волі не здобудеш. — Її не вишахруєш „коммерческими зделками“, її здобудеш тільки мечем.

Олесь тому й кличе в перші дні російської революції:

„Зброю в руки! За мушкети!

Будуть ще бої!“

а далі:

„Будьте тверді як із криці!

Бавитись не час!“ — та одушевляєсь українським військом, що „мов з могили встало, загреміло в бубни, в сурмоньки заграєло!“.

Олесь не мучиться над своїми віршами, не видушує їх мов з привялої цитрини. Під вражінням хвилі займається його душа і силє іскри на всі боки. Так було на Всесвітнім Конґресі „Свобідної Думки“ в Празі, у вересні 1920 р., коли то він на протязі п'яти минут уложив прегарний вірш про „Вольну мисленку“, що зачудував своїм геніяльним підхопленням її сути делегатів цілого світа.

Співай же нам співаче, співай — і не упадай на силах! Ні! своїм співом кріни і нас на чужині, серед злиднів, гризкі і гризотні, кріни і тих наших братів у рідній землі, що ще

не кинули зброї і „не схилили в низ прапора“. На щастє — ще не заржавіли козацькі шаблі, не відпали курки від мушкетів!

Але треба нам Тиртея, котрий не дав би заржавіти нашим душам. Ти був ним досі — тож загреми, ще могутнійше боєву пісню!

Кирило Т.

Шевчевкове Свято в Українській Бригаді в Німецькім Яблоннім.

(Дня 2. цвітня 1921 р.).

Вже в двох попередніх днях виголошено в салі театру Бригади популярні виклади, а іменно: пор. др. Дудикевич говорив про „Шевченка — як воскресителя Укр. Народу“, пор. Ватран про „Шевченка — як поета Укр. Війська“, а пор. Попель про „суспільний світогляд Шевченка“.

Дня 2. цвітня відбулася головна часть Свята на таборовім майдані перед виспаною могилою з високим трираменним хрестом. Під хрестом — гарне біле погруддя Тараса, роботи чет. Бринського. Коли військо усталося чотирокутником перед могилою, надійшов командант Бригади, ген. Курманович і ком. чеської залоги майор Янза а по панахиді виголосив з трибуни палку, патріотичну промову ген. Курманович:

„Клич до зброї і бою не прогомонів! — говорив він між иншим. „Тарасів заповіт ще не сповнений. А хто його має сповнити, як не Ви, Укр. Стрільці?! Нашому поколіню припала та найбільша честь, те найкраще завдання, найвища хвала — здійснювати Шевченкові ідеали. Тому й мусимо показати найцірїйшу волю, непохитність і тверду стійність в розпочатім ділі. Це наш обовязок!“.

Промова генерала, що належить до найвизначнійших борців за нашу незалежність викликала велике вражіння у всіх присутніх. По нїм промовляв ст. дес. Гриньків. „Та чи порвали ми кайдани до нащадку? чи окропили як слід ворожою кровю нашу волю? чи не йде далі мінянка і торг кайданами? чи зникла московська грязь, сміття Варшави? чи гірші Ляха свої діти не розпинають Неньки-України?“.

Взріцева військова дефілада перед Тарасовим погруддям закінчила се гарне Свято Тарасове на чужині. Зсі розходились до своїх домівок піднесені на душі, готові до всякої жертви для рідного краю і народу.

Вечером відбувся в салі мійської станиці концерт в присутності всіх місцевих властей і численної так чеської як і німецької публіки. Промова сот. Яреми повна глибоких

думок і патріотичного почування була одною з маркантніших точок програми, на котру зложилися хорові співи, соля тенорові хор. Руснака, сольо сопранове п-ні Ваньової, форте-нянове сольо п-ні Заяцевої, деклямації гарм. Мариновського та пор. Холодного і продукція бригадної орхестри.

Як бачимо і на чужині не вмирає душа наша, не вмирає воля і може недалеко вже та хвиля, коли прийдеться нашій Бригаді з маючими на вітрі прапорами вернути у рідний край...

До Читачів.

„Чорногора“ поклала собі за ціль подати нашому робітному народови інтересну, забавну та поучаючу лектуру. Вона буде передовсім подавати такі гарні річи нашого рідного письменства, котрі загалом нашого робітного народа недоступні, або котрі взагалі попали в забуття.

Є у Німців таке видавництво, що називається „*Schatzgräber*“, то є „копач скарбів“. Вони тамки власне поміщують такі різні давні твори письменства, що на них позабуто, а на котрі варто собі пригадати та зробити їх приступними ширшим кругам народа.

Робучий чоловік, чи то робітник фабричний, чи то селянин не може передовсім купувати книг великих, дорогих, а правду сказавши навіть не має великої охоти до таких книг забиратися, хоч би вони складалися навіть з цілого ряду самостійних та менших творів. Наш брат боїться „*грубої*“ книжки і на превеликий жаль твори Шевченка тому так мало є звані нашому народови в Галичині, що дуже мало його творів видано у нас осібними книжочками, „метеликами“. Вже під сім зглядом Шевченко на Великій Україні куда більше поширений!

Таке саме є і з многими иншими нашими письменниками, при чім треба з жалем піднести, що навіть і наша так звана „інтелігенція“ много творів нашого письменства не знає власне з тої причини, що вони або поміщені в зібраних разом творах даного письменника, або в давніх часописях, в котрих треба би трохи таки пошиортатися, щоб вишукати найцікавіші річи.

Наша Видавнича Спілка „Чорногора“ старається зарадити сему в двокий спосіб: 1. вона видає Народну Бібліотеку „Чорногори“, а даліше і неперіодичне письмо „Чорногора“. Перше число сеї „Чорногори“ ось власне пускаємо в світ. межі добрих людей.

Окрім старших творів наших письменників будемо по-

давати і цілком нові плоди нашого письменства, а також переклади важливіших творів чужих письменників, о скільки ті твори будуть підходити під наш план.

Кожде число „Чорногори“ буде прикрашене цілим рядом ілюстрацій, що муть відноситися і до нашої історії та письменства і до пори, яку тепер переживаємо. Гарні види з нашої широкої України, типи нашого народу, з різних її сторін, портрети борців за її самостійність, все те належить до програми нашого Видавництва. А числимо з певністю на се, що наші Дорогі Земляки будуть нам чинно помагати, присилаючи відповідні фотографічні знімки та пояснення до них.

З окрема звертаємося до наших Земляків на еміграції, щобби прислали нам види українських „Народних Домів“ і інших будівель, що належать до українських організацій, а також фотографії старшин і виділів та цілих театральних сцен.

Річ очевидна, що і на січовий рух не забудемо, але помічатимемо статті і ілюстрації, що відносяться до історії і теперішності січового руху. Єще великі завдання стоять перед тою заслуженою організацією, і чим більше робітників та прихильників вона для себе з'єднає, тим світліша буде будучність нашого народу, тим твердші і певніші основи його держави!

Тебе-ж Брате чи Сестро, що дістанеш сю першу книжочку „Чорногори“ в руки, просимо щиро: прийми чим скоріше передплату на перший том, то є на перних 10 самостійних книжочок „Чорногори“ і постарайся найдалше до 10 день о *еще* двох передплатників.

Передплата на оден том, зложений з 10 самостійних про себе книжочок,—виносить 2 долари. — Прислати їх треба чим скоріше на адресу: *Dr. Dmytro Koropatnyckyj, Wien VIII, Lange-gasse 14 (Europa, Austria).*

В справах редакційних і народних пишіть на адресу: *Dr. Kyrylo Trylowskyj, Wien XVIII, Martinstraße 13 (Europa, Austria).*

В поменних справах бізнесових пишіть на адресу: *Verlag „Czornohora“, Wien IX, Garnisongasse 20 (Europa, Austria).*

Коли хто має вже одно або друге число „Чорногори“, — то хай однако прийме повну передплату, бо подвійні числа легко зможе другому продати! До 10-го числа буде доданий заголовний листок і спис усіх творів та ілюстрацій!

Познскуванням передплатників і присиланням передплати від себе найлучше забезпечите існування сему Видавництву, що як бачите такі гарні завдання собі покляло!

Здорові були Дорогі Земляки!

Видавництво „Чорногора“.

Важне для робітників та фермерів!

„ЧОРНОГОРА“

переподличне ілюстроване письмо для робітничого народу виходить книжочками по 32 сторін об'єму. Книжка виноситься становить для себе цілеть, а 10 книжочок разом становить один том, котрий можна буде особіно опрацювати, тим більше, що до ч. 10-го доданий буде спис річей, і заголовний листок. Переплата на „Чорногорі“ виносить 2 долари за 1 том (10 книжочок) котрі треба висилати на адресу:

**Dr. Dmytro Koropatnyckyj in Wien VIII,
Langgasse 14, (Europa, Austria).**

★

Крім „Чорногори“ виходить еще
і „НАРОДНА БІБЛІОТЕКА ЧОРНОГОРИ“.

Доси виийшли три книжки: Р. Диний:
ПРО СІЧОВИХ СТІЛЬЦІВ
(з образами)

О. Ю. Федькович:
ТАК ВАМ ТРЕБА!
(дуже весела сьміхотина), і та ж Федьковича:
ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ
(різном дуже весела штука театральна)

Ті три книжки стоять разом 1 долар.

На згадану адресу треба замовляти також: Січову збірку
„ЗАПОРОЖЕЦЬ“
(з календарем на 1921 р. і 55 образами)

ТА ГАРНИЙ „СІЧОВИЙ СПІВАНИК“
(з 40 образами)
разом на 1 долар.

Хто вишле на адресу Др. Коропатницького вітрау 4 долари
— той дістане всі ті книжки, та ще три чорногорські кольоро-
вані листівки (картки кореспонденції).
І се чудова нагода заосмотрити себе в гарний і сичовий ме-
терша до читання та дати підставу для власної бібліотеки!